

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка О.М. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією : Підруч. О.М. Бандурка – Х. : НУВС, 2003.
2. Легенький М.І. Організація виховної роботи з особовим складом органів внутрішніх справ України : Навч. посіб. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 93 с.
3. Михайліченко І.В. Основи професійної культури працівників ОВС: навч. посіб. І.В. Михайліченко – Кіровоград, 2004.
4. Організація виховної та соціально-психологічної роботи в учбових закладах МВС України : Наук.-практ. посіб. / за ред. О.М. Бандурки. – Х.: УВС, 1996.
5. Синьов В.М. Соціально-педагогічні проблеми роботи з персоналом ОВС: Інформ. зб. / В.М. Синьов, В.І. Кривуша, Т.В. Кушнірова, І.І. Пампура [під заг. ред. О.В. Терещука]. – К.: РВВ КІВС, 2002.

УДК 378.1:374.73

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ПЕДАГОГІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПТУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ

Коваленко С.В.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті висвітлено процедуру, особливості та наслідки упровадження педагогічних умов професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці у педагогічному процесі ВНЗ; розкрито завдання та зміст проведеної автором експериментальної роботи на кожному з етапів реалізації умов.

Ключові слова: педагогічні умови, підготовка майбутніх інженерів-педагогів, учні ПТУ, ціннісне ставлення до праці.

**ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-
ПЕДАГОГОВ К ФОРМИРОВАНИЮ У УЧАЩИХСЯ ПТУ
ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К ТРУДУ**

Коваленко С.В.

В статье освещены процедура, особенности и результаты внедрения педагогических условий профессиональной подготовки будущих инженеров-педагогов к формированию у учащихся ПТУ ценностного отношения к труду в педагогический процесс высшего учебного заведения; раскрыты задачи и содержание проведенной автором экспериментальной работы на каждом из этапов реализации условий.

Ключевые слова: педагогические условия, подготовка будущих инженеров-педагогов, учащиеся ПТУ, ценностное отношение к труду.

**TEACHING EXPERIENCE IN IMPLEMENTATION OF TRAINING OF
FUTURE ENGINEERS TO THE FORMATION OF TEACHERS IN THE
VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS VALUE TO LABOR RELATIONS**

Kovalenko S.V.

Annotation. This article presents a procedure, features and results of the implementation of pedagogical conditions of the training of future engineers and educators to the development of students' vocational value attitude toward work in the educational process of the university; disclosed objectives and content of the author's experimental work at each stage of the implementation of the conditions.

Keywords: pedagogical conditions, training of future engineers, teachers, vocational school students, valuable attitude to work.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції гуманізації освіти зумовлюють необхідність переорієнтації трудового виховання учнів ПТУ, суб'єктами якого є вчорашні випускники ВНЗ, на розвиток особистості трудової молоді, прищеплення їм найкращих ціннісних ідеалів, зокрема ціннісного ставлення до праці, що, у свою чергу, актуалізує

проблему вдосконалення змісту, форм та методів підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Сприяння розвитку ціннісної сфери особистості під час професійної підготовки стає особливо необхідним, враховуючи, що у студентському віці особливе смислове навантаження набувають процеси духовно-моральної автономізації індивіда, фізичного і морального самовдосконалення, соціально-психологічної адаптації, що забезпечують формування гуманістичної особистості молодого людини.

Аналіз досліджень і публікації із проблеми. Проблемам інженерно-педагогічної підготовки присвячено багато праць учених (Н. Абрамова, С. Артюх, В. Бакатанова, С. Батишев, О. Беляєва, В. Безрукова, Н. Брюханова, І. Васильєв, О. Ганопольский, Р. Гуревич, Е. Зеєр, Є. Коваленко І. Кузьмін, Н. Кузьміна, М. Лазарев, В. Ледньов, О. Маленко, Б. Пальчевский, В. Яровой та інші), у яких містяться концептуальні положення професійної освіти, розкриті її теоретико-методологічні та організаційно-змістовні основи, розглянуті питання формування особистості педагога професійного навчання, змісту і характеру професійно-педагогічної діяльності, аксіологічного змісту навчання та діяльності інженерів-педагогів. Проте у вивченні проблем інженерно-педагогічної підготовки ще залишається широке поле для дослідницького пошуку, зокрема у її збагаченні змістом, формами та методами, що забезпечують набуття майбутніми інженерами-педагогами професійних знань, умінь і навичок щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці.

Виокремлення мети статті. Зважаючи на це, особливо цінним є досвід реалізації педагогічних умов професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці, презентація якого становить мету публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням окремих результатів. Попередньо проведена детальна теоретична розробка трьох педагогічних умов професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці (збагачення змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів проблематикою щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці; розробка та впровадження у

процес професійної підготовки студентів практико-орієнтованих форм і методів навчання, спрямованих на засвоєння майбутніми інженерами-педагогами активної професійно-ціннісної позиції у питаннях трудового виховання учнів ПТУ; спрямування виховного потенціалу позааудиторних форм і методів навчання на розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення особистості студентів до трудової діяльності) надала нам можливість обґрунтовано, з погляду педагогічної науки, й доцільно, з погляду практики здійснити їх упровадження в реальний процес навчання майбутніх фахівців у ВНЗ, змістовну характеристику якого ми наводимо нижче.

Відзначимо, що оскільки процес професійної підготовки спеціаліста має цілісний, системний характер, відбувається в єдиному навчальному просторі й визначений певними нормативами навчального часу, очевидно неможливим є окреме послідовне впровадження кожної з педагогічних умов. Їх реалізація під час експерименту відбувалася комплексно та поетапно, тому алгоритм упровадження кожної з умов укладаємо в логіку опису особливостей реалізації кожного з етапів (підготовчий, основний, підсумковий).

Перший підготовчий етап був спрямований на підготовку всіх суб'єктів педагогічного процесу до впровадження умов, розробку та збагачення необхідного методичного забезпечення, прогнозування досягнень, проектування і планування розвитку процесу.

Безперечно, на цьому етапі провідним було впровадження першої умови – збагачення змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів проблематикою щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці, що реалізується у вигляді низки конкретних дій, а саме: унесення відповідних змін до робочих програм дисциплін, оновлення та розробка тестів лекцій, питань семінарських занять, підготовка методичних рекомендацій до проведення практичних і лабораторних занять, а також педагогічної практики майбутніх фахівців, створення системи завдань для самостійної роботи.

Експериментальна перевірка впровадження першої умови забезпечувалася виходом роботи кафедр на новий якісний рівень діяльності й здійснювалася у контексті реалізації плану спільних дій кафедр з підготовки майбутніх інженерів-педагогів щодо формування в учнів ПТУ

ціннісного ставлення до праці, який містив опис мети і завдань, змісту заходів, розробку методичних рекомендацій для доповнення змісту окремих дисциплін навчальною інформацією про ціннісні засади трудового виховання учнів ПТУ; видання посібників і методичних рекомендацій; проведення засідань кафедри, науково-методичних семінарів, круглих столів з питань трудового виховання учнів ПТУ. Підготовка до оновлення змісту професійної освіти майбутніх фахівців відбувалася також шляхом розробки і впровадження у навчальний процес базового варіанту спецкурсу «Основи підготовки майбутніх інженерів-педагогів до формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці».

На даному етапі експериментальна робота з реалізації другої умови була спрямована на: ознайомлення педагогів з цілепокладанням і проектуванням різних форм діяльності з підготовки майбутніх інженерів-педагогів щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці; розширення арсеналу активних методів і засобів навчання; організацію методичної самоосвіти педагогів.

Робота з реалізації третьої умови на підготовчому етапі була спрямована на: включення викладачів у творчу і дослідницьку діяльність, колективне обговорення і осмислення проблем педагогічної діяльності; навчання використанню передового педагогічного досвіду з питань організації самопідготовки студентів щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці; підготовку кураторів академічних груп до роботи з ціннісною сферою особистості студентів у позааудиторних формах студентської активності.

Наступний етап упровадження педагогічних умов – основний – був безпосередньо спрямований на втілення обґрунтованих та підготовлених на попередньому етапі умов у педагогічному процесі ВНЗ. А саме: реалізацію збагаченого проблематикою щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів (проведення навчальних занять згідно з оновленими на попередньому етапі робочими програмами навчальних дисциплін, з опорою на розроблені методичні рекомендації); використання практико-орієнтованих форм і методів навчання, спрямованих на засвоєння майбутніми інженерами-педагогами активної професійно-ціннісної позиції з питань трудового вихован-

ня учнів ПТУ (лекції з елементами сократичного діалогу, проблемного пошуку, лекції-візуалізації, «лекції удвох», лекції-конференції та лекції-практикуми, семінари-бесіди, семінари-обговорення, семінари-конференції, проблемні семінари та семінари-екскурсії, практичні заняття з використанням проблемних ситуацій, «мозкового штурму», створення індивідуально-особистісних маршрутів виховання, творчих вправ, конкурсів, «кіноклубу», акцій, флешмобів, «трудових десантів», авторські практичні заняття з елементами педагогічного тренінгу тощо); спрямування виховного потенціалу позааудиторних форм і методів навчання на розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення особистості студентів до трудової діяльності шляхом активізації самостійної роботи студентів, а також реалізацію виховних заходів, спрямованих на формування у студентів ціннісного ставлення до праці.

Для реалізації першої умови в експериментальній роботі створювалися обставини, що забезпечували формування уявлень студентів про культуру праці, розуміння майбутніми фахівцями її аксіологічного сенсу, сутності процесу розвитку ціннісної сфери особистості учнів у навчально-виховному процесі ПТУ, відомостей щодо дієвих шляхів і засобів залучення учнів до трудової діяльності на основі формування поважного ставлення до людської праці.

Підкреслимо, що засвоєнню студентами активної позиції з питань формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці особливо сприяло впровадження другої умови, що на основному етапі було спрямовано на реалізацію у процесі професійної підготовки студентів практико-орієнтованих форм і методів навчання із засвоєння майбутніми інженерами-педагогами активної професійно-ціннісної.

Розвивальні можливості різних форм і методів підготовки майбутнього інженера-педагога як суб'єкта професійної діяльності з формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці забезпечувалися за рахунок такої організації процесу навчання, яка сприяла особистісному розвитку студента. При цьому студент розкривав нові власні можливості (ставив запитання, розв'язував освітні завдання, висловлював особисту думку у процесі неформального спілкування, брав активну участь у тренінгових заняттях, виступав суб'єктом окремих елементів заняття тощо). Основною характеристикою усіх реалізованих у ході

дослідження форм організації навчального процесу виступала їх інтенсивність.

Упровадження третьої умови на основному етапі було пов'язано з проведенням позааудиторних форм і методів навчання, здатних позитивно впливати на розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення особистості студентів до трудової діяльності. Це відбувалося через активізацію таких форм позааудиторної діяльності, як: самостійна робота студентів; тематичні кураторські години щодо професійних цінностей та їх виховного потенціалу; виховні заходи ціннісно-мотивуючого характеру, робота студентів у гуртках, клубах, об'єднаннях; участь у наукових семінарах, на яких відбувався обмін думками щодо підготовки майбутніх інженерів-педагогів до формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці; участь у діяльності експериментально-дослідної лабораторії, де студенти разом із викладачами проводили науково-дослідну роботу з питань удосконалення професійно-педагогічної підготовки фахівців щодо формування в учнів ПТУ готовності до різноманітних видів трудової діяльності, ціннісного розвитку особистості учнів.

Завершується цикл педагогічного процесу третім, підсумковим етапом, який закріплював досягнуті результати щодо підготовки майбутніх інженерів-педагогів до формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці. Його проведення було необхідне, щоб іще раз уважно проаналізувати хід і результати педагогічного процесу й у наступному циклі врахувати неефективні моменти попереднього.

На цьому етапі для нас, у першу чергу, важливо було не кількісно оцінити рівень підготовки студентів щодо формування ціннісного ставлення учнів ПТУ до праці, а дати якісну характеристику процесу впровадження педагогічних умов та визначити особливості, виявити рівень зацікавленості викладачів і студентів тими чи іншими проведеними заходами, ефективність використаних засобів. Для цього наприкінці навчального року було здійснено низку навчально-контролюючих, рефлексивно-виховних, самооцінних підсумково-узагальнюючих заходів для викладачів і майбутніх фахівців.

Діяльність, проведена на підсумковому етапі, дозволяє стверджувати, що поєднання професійних знань і вмінь щодо трудового виховання учнів ПТУ й практичне оволодіння прийомами їх реалізації у різних

формах педагогічної взаємодії, що відбулося у процесі впровадження першої та другої педагогічних умов на основному етапі дослідження, сприяло поліпшенню фахової підготовки майбутніх спеціалістів.

Упровадження третьої умови було спрямовано на діагностику та самодіагностику мотиваційно-ціннісної сфери особистості студентів, організацію саморефлексії ставлення молоді до трудової діяльності, окреслення та популяризацію спектра доступних викладачам позааудиторних форм методів навчання, оцінку їх ефективності.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок за напрямом. Результати, отримані в ході експерименту, переконливо свідчать, що розроблені нами умови підготовки майбутніх інженерів-педагогів щодо формування в учнів ПТУ ціннісного ставлення до праці сприяють формуванню і розвитку загальнолюдських і професійних моральних цінностей, зростанню професійно-педагогічного потенціалу з трудового виховання учнів, поліпшення фахової підготовки особистості. Сутність педагогічного керівництва полягала в тому, щоб допомогти студентам усвідомити роль професійних цінностей у житті особистості, сформувати в них уміння педагогічного впливу на ціннісну сферу учнів ПТУ, виробити навички активного самовдосконалення. Особлива увага приділялася розвитку ініціативи та самостійності студентів під час набуття особистого досвіду педагогічної взаємодії з учнями, створенню ситуацій успіху, виробленню почуття власної гідності, самоповаги, творчого ставлення до трудового виховання учнів.